

recovery*

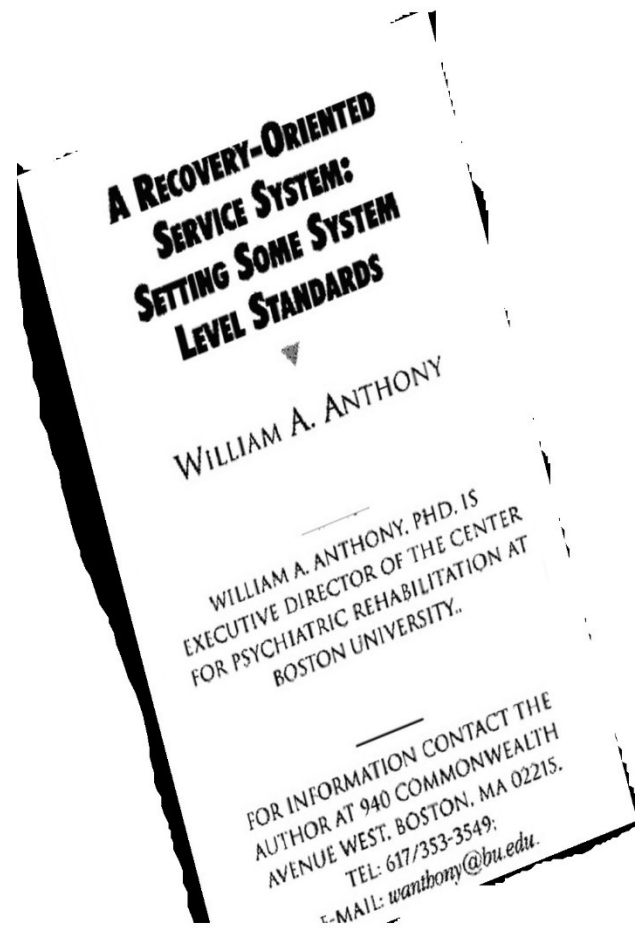
Recovery (Zotavení) v péči o duševní zdraví

© Joakim Kraemer

recovery*

pojem Recovery

- novinka stará cca 20 let
- **PhD. William A. Anthony**, Boston University 1993
- do 90. let 20. století bylo cílem péče o duševně nemocné udržení přijatelného stavu
- víra v zotavení nebyla a dodnes není příliš rozšířená

recovery*

William A. Anthony (1993)

“ Hluboce osobní, jedinečný proces změny přístupů, hodnot, pocitů, cílů, dovedností a/nebo rolí. Jeto způsob prožívání uspokojícího, nadějeplného a přínosného života i s omezeními způsobenými nemocí.”

recovery* zotavení nebo úzdrava

- cílem léčby zotavení nebo úzdrava
zotavení **KLINICKÉ** jako měřitelný stav
zotavení **OSOBNÍ** jako cesta či životní postoj,
- přesvědčení a víra
- zotavení není zvládání nemoci. Je to objevování životní pohody
- zotavení není opravování rozbitého. Je to nalézání celistvosti, významu a účelu. Láska k životu

Duane Sherry

recovery*

Duane Sherry

Recovery is not managing illness

It's discovering wellness

Recovery is not fixing what's broken

It's finding wholeness, meaning, and purpose

A love for life

Recovery is a journey

A reconnection to self, others, nature, and Spirit

A willingness to forgive,

an openness toward reconciliation

A search for peace ...

recovery* život recovery

- plnohodnotný život i se symptomy
- přijetí nemoci jako součásti života
- aktivita a normální způsob fungování i s nemocí, s přizpůsobením se jí v určitých momentech
- využití nemoci jako důležitého milníku, informace
- důvěra v to, že zotavení je možné

recovery* kdo je zodpovědný za zotavení

- za opravdové zotavení (klinické i osobní) je **ZODPOVĚDNÝ KLIENT** bez jeho vůle a aktivity není možné
- rehabilitační a další služby jsou důležitým **PARTNEREM UŽIVATELE** zotavení však přesto pouze napomáhají
- **PARTNERSKÝ PŘÍSTUP** je relativně novou, ale nezbytnou součástí dnešní medicíny i sociální práce

recovery* kdo je zodpovědný za zotavení

- ve všech fázích nemoci **profesionálové pomáhají**, dodávají klientovi oporu a důvěru, optimismus, důležité informace
- v **POČÁTEČNÍCH FÁZÍCH** nemoci a při krizi je jejich úloha výraznější a nutnost podpory větší
- v **POZDĚJŠÍCH FÁZÍCH** života s nemocí a době kompenzace je výraznější důležitost předávání kompetence klientovi/uživateli péče, posilování jeho zodpovědnosti a sebedůvěry

recovery*

nemocný ≠ nesvéprávný

recovery* co je klíčové pro možnost zotavení

- víra v jeho možnost na straně uživatele i na straně poskytovatelů péče
- pochopení nemoci jako informace
 - o tom, co k ní přispělo
 - o tom, co v životě potřebuji a také, co nepotřebuji
 - o tom, co je pro mě důležité
- nalezení smyslu a náplně dalšího života – života s nemocí

recovery* studie prokazující reálnost zotavení

- za zotavení byla považována přítomnost 5 znaků ze šesti

bez symptomů

bez medikace

samostatné bydlení v komunitě

pracující

sociální vztahy na uspokojivé úrovni

bez sociálně narušujícího chování

Courtney M. Harding

Pěč, O. a Probstová, V. (eds). Psychózy, TRITON Praha 2009

recovery* studie z Vermontu 1987

- nejdelší studie deinstitutionalizace v USA
- průměrné sledování 32 let (někdy až 62 let)
- 269 pacientů se závažným duševním onemocněním z chronického oddělení
- průměrně 16 let nemoci a 10 let důchodu
- k deinstitutionalizaci došlo v padesátých letech a byl vytvořen komplexní systém podpory v komunitě (tým se rekrutoval ze stejné nemocnice, kde byli hospitalizováni)

recovery* studie z Vermontu 1987

- Zabývá se pouze pacienty se schizofrenií
- 62 až 68% dosáhlo významného zlepšení nebo recovery
- 68% nemělo symptomy schizofrenie a 45% nemělo žádné symptomy
- ženy měly lepší výsledky – více produktivity, méně psychotických symptomů a vyšší úroveň fungování v sociálních vztazích

Courtney M. Harding

recovery*

zotavení jako součást strategií péče o duševně nemocné

1999 USA, zpráva SURGEON GENERAL

„Všechny služby pro osoby s duševním onemocněním by měly být uživatelsky orientované a zaměřené na zvyšování zotavení. to znamená, že cíle služeb nesmějí být omezeny na redukci symptomů, ale měly by usilovat o obnovení významuplného a produktivního života“

2001 UK, dokument MINISTERSTVA ZDRAVOTNICTVÍ

„Potřebujeme vytvořit optimistický, pozitivní přístup ke všem lidem, kteří využívají služby duševního zdraví, velká většina z nich má reálný výhled na zotavení (recovery) – pokud budou podpořeni odpovídajícími službami, tedy službami, které budou zastávat správné hodnoty a přístupy“

recovery*

zotavení jako součást strategií péče o duševně nemocné

2005 UK, GUIDING STATEMENT ON RECOVERY

Národní institut pro duševní zdraví definoval 12 principů recovery: „Uživatel služeb se rozhoduje, zda a kdy začne svůj proces zotavení (recovery) a řídí ho. Proto řízení uživatelem je zásadní během celého procesu.“

2009 ČR, KNIHA PSYCHÓZY

Autoři Probstová a Pěč, první použití pojmu v ČR

2013 ČR, STRATEGIE REFORMY PSYCHIATRICKÉ PÉČE

Pojem neuvádí - psychiatrická elita hovoří o remisi, kontext možné transformace služeb (psychiatrických služeb x služeb péče o duševně nemocné)

recovery*

Pojem recovery je používán spíše rutinně,
ne vždy je naplňován jeho původní
význam

recovery* duševní onemocnění a statistiky

- současné velmi sofistikované a nákladné výzkumné aktivity se převážně soustřeďují na:
 - účinky psychofarmak
 - účinnost a efektivita zdravotní a sociální péče
- aktuální a kvalitativní výzkumy týkající se zvládnání duševní nemoci u nás chybí

4.11 Počet propuštěných a zemřelých v psychiatrických lůžkových zařízeních podle kraje bydliště a pohlaví

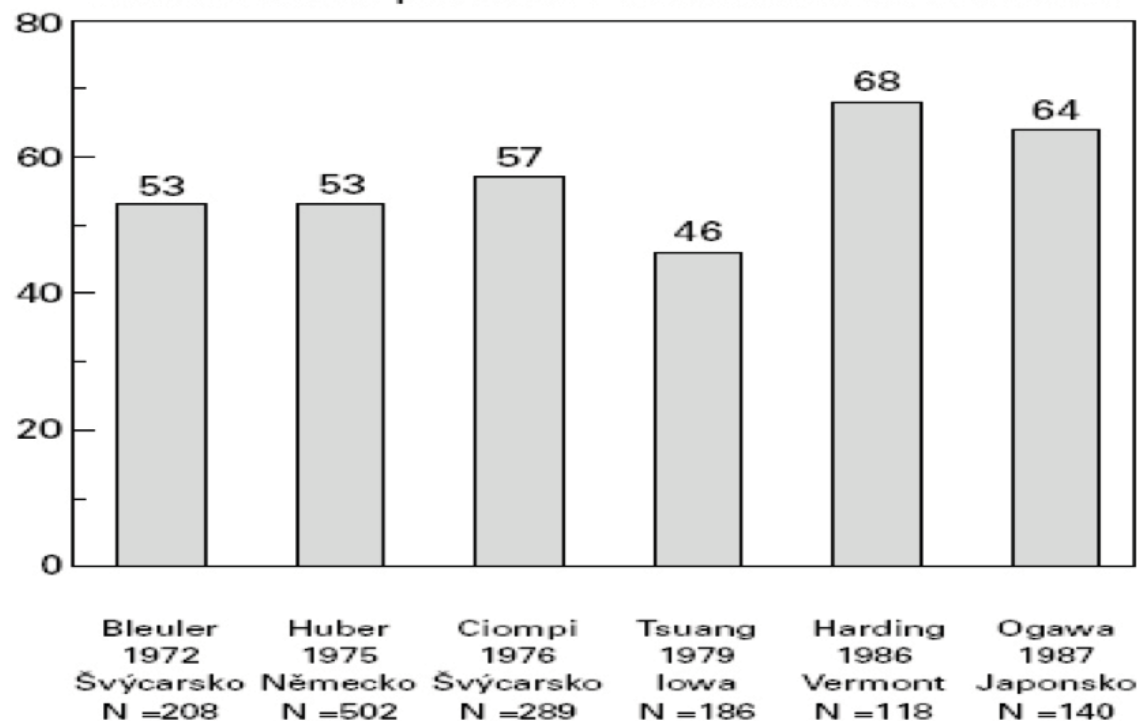
Území, kraj bydliště	Propuštění a zemřeli					
	absolutně			na 100 000 obyvatel ¹⁾		
	muži	ženy	celkem	muži	ženy	celkem

Psychiatrická péče 2012

4.6 Počet propuštěných a zemřelých v psychiatrických lůžkových zařízeních podle skupin psychiatrických diagnóz, věkových skupin a pohlaví

Věková skupina									Celkem	Skupina psych. diagnóz
40-44	45-49	50-54	55-59	60-64	65-69	70-74	75-79	80+		
celkem										
135	200	268	411	502	749	799	924	2 402	6 770	F00-F09
1 471	1 394	1 274	1 071	721	324	92	29	11	9 544	F10
300	180	113	93	88	49	16	12	8	5 875	F11-F19
1 080	1 042	955	831	646	422	172	79	80	11 058	F20-F29
418	606	749	742	456	369	194	155	108	5 032	F30-F39
1 027	978	899	786	458	306	236	142	168	9 620	F40-F48, F50-F59
380	367	240	186	99	28	34	5	5	3 653	F60-F63, F68-F69
19	7	8	2	5	1	-	-	-	111	F64-F66
185	161	94	88	73	23	14	-	2	1 973	F70-F79
-	-	1	-	-	-	-	-	2	2 622	F80-F88
21	14	17	25	26	27	28	37	81	342	F99
51	70	87	121	148	262	301	454	1 119	2 785	Ostatní dg.
5 087	5 019	4 705	4 356	3 220	2 560	1 886	1 837	3 986	59 385	Celkem

Procento zotavených nebo výrazně zlepšených schizofrenních pacientů v dlouhodobém sledování

recovery* duševní onemocnění a statistiky

- statistické výzkumy u nás se zaměřují na patologické aspekty, ne na proces zotavení a úzdravy
- statistiky jako by se zotavením vůbec nepočítaly
- budou k dispozici aktuální a kvalitativní statistiky týkající se zvládání duševní nemoci u nás?
- určitě přispěje představení pojmu „recovery“
- prvním krokem je, aby i profesionálové věděli, že zotavení je možné
- a v tom mohou Peer pracovníci výrazně přispět

recovery*

Pro pochopení procesu zotavení jsou
klíčové témata stigmatizace a
autostigmatizace

recovery* pro koho je zotavení klíčové

- pro uživatele péče
- pro psychiatry a jiné lékaře
- pro ne-psychiatrické profese
- pro uživatelské hnutí
- pro peer pracovníky

recovery* praktické důsledky

- v tréninku personálu
- služby orientované na zotavení
- nový přístup musí zahájit poskytovatelé služeb
- oni jej musí předávat uživatelům péče
- peer pracovníci v tom mohou být významnou složkou

recovery*

metody pracující s pojmem zotavení

- **STORM** model zotavení podle holandské školy psychosociální rehabilitace
- **strength model of case management** mapování silných stránek
- **Recovery star** mapovací technika reflektuje recovery filosofii
- **WRAP** propracovaný nástroj zvládání onemocnění a osobního posílení

recovery* strength model of case management

- zaměření na silné stránky
- zaměření na problém a deficity je v péči o duševně nemocné pevně zakořeněno
- připomínat problémy a minulá selhání má vliv na pocitovanou sebeúctu
- zaměření na silné stránky má výhodu v tom, že interview na toto téma je již samo o sobě intervencí – posiluje sebedůvěru a sebeúctu

recovery*

strength model of case
management

CHARLES RAPP profesor sociální práce v Kansasu silnými stránkami rozumí:

osobní atributy (např. oddaná matka)

nadání a dovednosti (umí hrát na kytaru, umí uvařit čínu)

silné stránky v okolí (přijímající církevní spolek, auto k dispozici)

zájmy a aspirace (rád rybaří, sportuje nebo chce být rockový zpěvák)

recovery* strength model of case management

- kritika ochranných bublin – chráněných prostředí, které fakticky izolují klienty
- kritika na problémy zaměřených přístupů
- nejde o to, že problémy, překážky a výzvy neexistují **ale jsou kontextově vázány**
- proč se zabývat problémy dřív než víme, co chceme **problémy je třeba řešit ve chvíli, kdy se objeví, ale při mapování silných stránek se nezaznamenávají**
- existuje přímá souvislost mezi mapováním a intervencemi **mapování chybějících dovedností vede k jejich nácviku, mapování potřeb vede k jejich naplňování atd.**

recovery* strength model of case management

- kapacita k růstu a recovery je již přítomná v člověku, kterému pomáháme
- náš úkol je umožnit podmínky, ve kterých se může růst odehrávat (obraz květiny a zahradníka)
- **M. J. LAMBERT (1992)** identifikoval v psychoterapii jako klíčové faktory pozitivní změny:

atributy klienta – silné stránky 40%

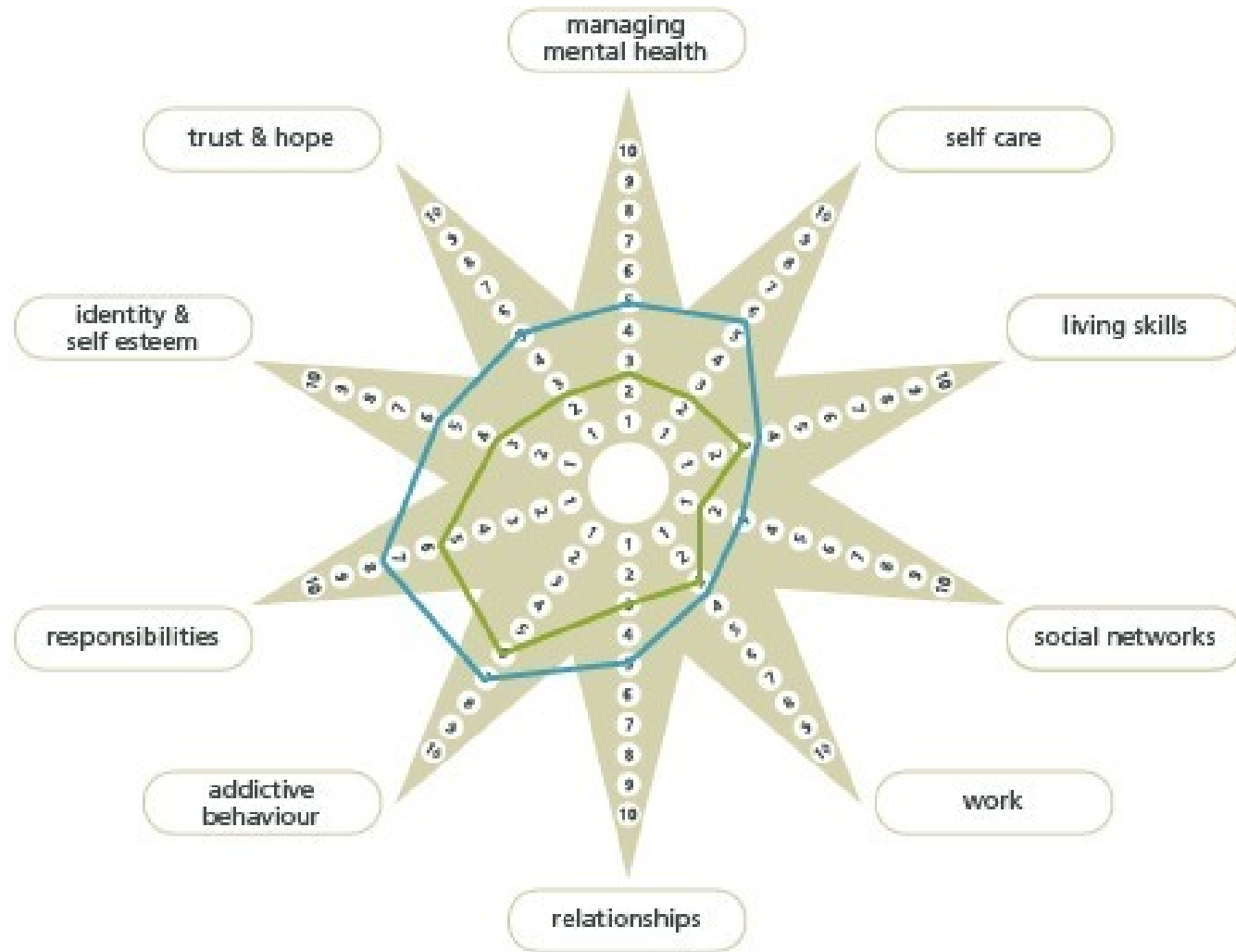
vztah mezi terapeutem a klientem 30%

naděje 15%

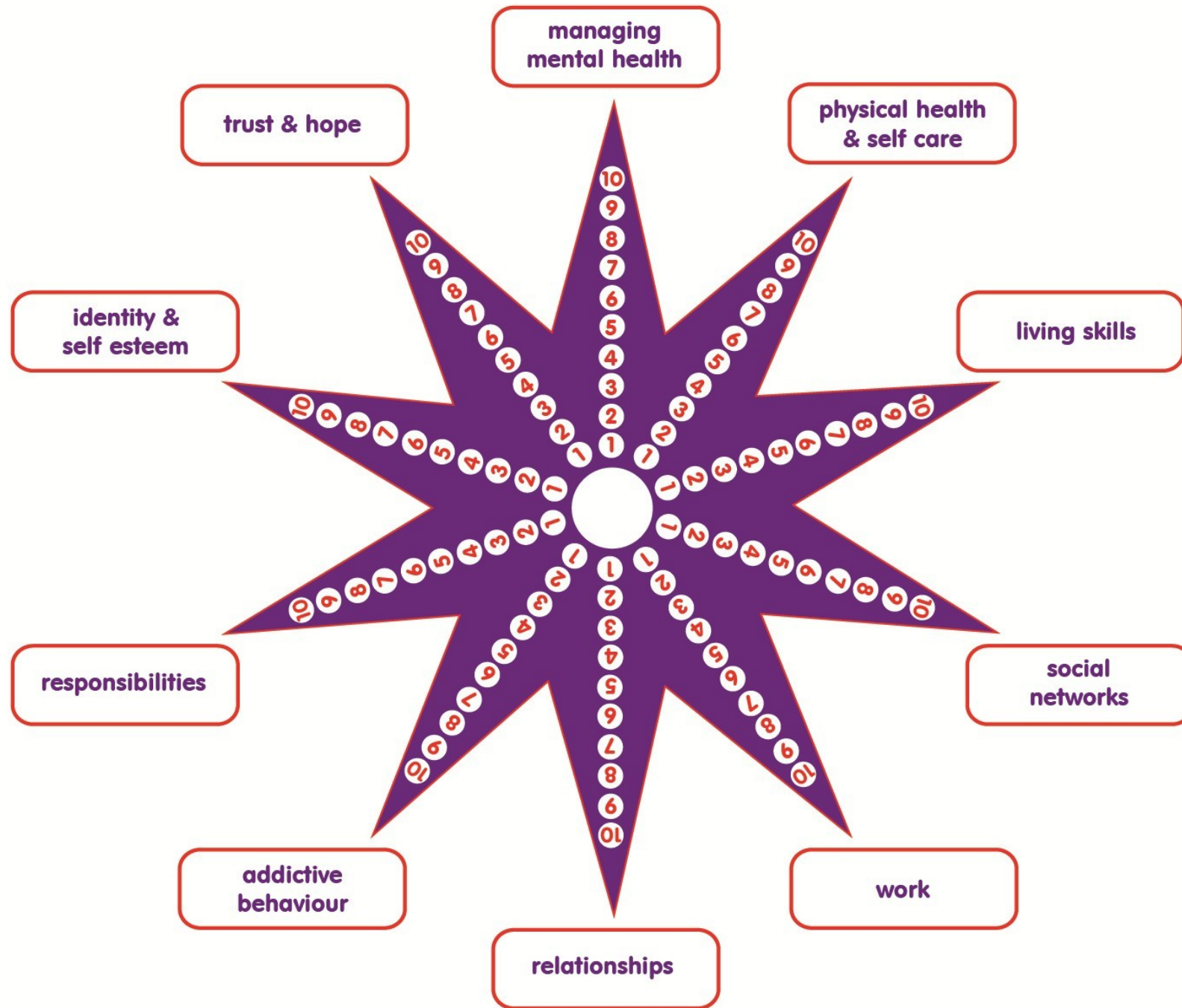
vliv terapeutické modelu nebo školy 15%

recovery*

hvězdice zotavení Recovery star

Příklad mapovací techniky, která je zaměřená na silné stránky a zároveň umožňuje porovnat vývoj situace klienta v čase

www.cmhcd.cz
vzin@cmhcd.cz

CENTRUM PRO ROZVOJ PÉČE O DUŠEVNÍ ZDRAVÍ
CENTRE FOR MENTAL HEALTH CARE DEVELOPMENT